

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 125
אדר תשע"ו

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

מביאים בגליונות, יש הרבה דברים שנראים קטנים, שהבודקים בישובים לא יודעים אפילו לשים לב לכך, וגם אם שמים לב אינם יודעים שיש בזה הלכה כלשהי, ומדובר בדברים הפוסלים ממש, כגון חוטים הקשורים מן הצד, שאין ספק שכל היקף העירוב בטל ומבוטל. וגם דברים אחרים שלא נעשה פסול לכל הדעות, מ"מ הוא פסול מן הדין לפי הכרעת הפוסקים, ולא רק חומרא, ובודאי שאסור לטלטל במצב כזה. ואם כן כיצד נוכל לומר למשפחה ההיא שנמצאת בדרך לישוב אי שם, ושואלת האם אפשר בשעת הדחק לטלטל, מנין נדע האם אין כזה דבר קטן שהוא גדול, שהוא פוסל ואוסר לטלטל.

דבר ראשון צריך שההיקף כולו ייבדק ע"י מומחה מוסמך, שיוודע את כל פרטי ההלכות והפרקטיקה, שיראה שאין דבר הפוסל. אבל דבר שני, גם לאחר שהישוב נבדק ותקנו מה שצריך, אי אפשר לדעת שלא אירע אח"כ שינוי נוסף כזה, שבעצם פוסל את העירוב. ולשם כך צריך שהבודק יהיה בקי, דבר שרוב הישובים הוא לא קיים, וזו בעיה חמורה מאוד. ובינתיים עלינו לשנון, שמקום שלא ידוע ממקור מוסמך שהוא כשר, אין אפשרות הלכתית לסמוך עליו כלל, משום שהמציאות שבמקומות מסוגן זה יש הרבה פסולים.

בפתח הישוב החוט קשור מן הצד

אחת הדוגמאות שהיו בחודש זה, בישוב בדרום, שהרב קרא למוקד העירוב לבדוק את העירוב בישוב, על מנת לראות שהוא מתפקד כשורה. שני בודקים הגיעו לפתח הישוב, והבחינו מיד בטעות חמורה. בשני העמודים משני צידי הכביש, עשו הנבחה נוספת לעמוד, כדי שגם הטרקטורים וכלי השדה הגבוהים, לא יפענו בחוט של העירוב. דבר ראשון ההנבחה נעשתה בצורה לא מוצלחת, והיא התעקמה ביחס לשאר העמוד. ויש לדון לפי המקילים בעמוד עקום, האם גם כציור כזה, נחשב שהעמוד ממשיך עד החוט. או שמא עמוד שמתעקם באמצע, הוא יותר פסול.

אבל היתה שם עוד בעיה יותר חמורה, שלא צריך לדון עליה. האחראי על תיקון העירוב בישוב, קשר את החוט שחוצה את הכביש של הכניסה, למעלה בראש העמוד מעל ההגבהה, אבל את החוטים הממשיכים לשני הכיוונים, הוא לא ראה צורך לקשור כ"כ גבוה מעל ההגבהה, ולכן קשר אותם מסביב לעמוד, בגובה של עמוד הגיל. והרי חוט שקשור מסביב לעמוד, הוא מן הצד, ופסול לכל השיטות (שו"ע סי' ש"ב סי"א). הבודקים פגשו את הרב, וקראו לו לראות בפתח הישוב, והרב אמר מיד שיסדר את הדבר, ואמר למתקן העירוב שיעלה גם את החוטים האחרים לראש העמוד. המתקן לא הבין כ"כ מה הסיבה, והבודקים ניסו להסביר לו שהענין הוא שהחוט יעמוד מעל העמוד, כדי שיהיה בצורה של פתח, שהמשקוף יושב מעל שני העמודים.

חובה שתהיה עדות של מי שבקי בהלכות

אנו מקיים שהתיקון הזה אכן נעשה. אבל איננו בטוחים שהמתקן לא יעשה שוב כזו שגיאה בצד אחר של הישוב, כיון שאינו מבין את ענין ההלכה. ובאמת זה דבר מושגה ביותר, שאדם אחראי על נושא כשרותי, ולא עבר מבחן הכשרה הלכתי, ואף לא למד אותו פעם אחת. אך זה המצב בהרבה ישובים, כיון שאין תקציב לבודק מוסמך.

דברים אלו אנו צריכים לחזור ולהשריש לנו ולבני ביתינו, המצב שאין עירוב הוא מוגדר "איתחוק איסורא". העירוב לא נהיה לבד, אלא צריך מישוה שיעשה אותו. וצריך לפחות עד אחד כשר שיעיד עליו שהוא נעשה כהלכה, ואם אין עדות מוסמכת, אין שום אפשרות לטלטל במקום הזה. ומה שהמשכיר אומר שיש עירוב ויש אחראי, אינו מספיק לענין זה, עד שיתברר שהוא למד ויודע את ההלכות, מפני שעדות של מי שאינו בקי על מה צריך להעיד, אינה עדות, והמציאות כיום שהאחראים בישובים עושים לפי הבנתם בלבד, בלי ללמוד את ההלכות.

הפיקוח ושיטת לב הנדרשים בעקבות צמיחת הצמחים בתקופה זו
עד כאן דיברנו על איסור טלטול גמור, שהוא חילול שבת ממש רח"ל, וגם בזה צריך עדיין חיוק לצערנו, ובס"ד הציבור מתחזק מאוד לשמתתו. אבל

זכות השותפות בתרומה ל"מוקד העירוב"

בפתח הגליון אנו מודים לכל האברכים שזכו כבר ליטול שותפות בפעילות של "מוקד העירוב", המתרחבת לכל חלקי הארץ. בעקבות הדברים שהתפרסמו בגליון הקודם, באחד באדר שבו "משמיעים על השקלים", לסדר פרשת "תקחו את תרומתי", ביקשנו מהציבור לסייע ולתרום למוקד העירוב בהוראת קבע חודשית, בסכום קטן של 5 ש"ח לחודש, נגשו הרבה אברכים בכמה ערים בארץ, מקום אשר דבר הגליון הגיע, ופנו למכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" ותרמו איש "כפי אשר ידבנו ליבו", בהוראה קבועה או בתשלום חד פעמי, בסיוע של ממש בתיקון העירובים ובדיקתם.

אמנם עדיין חסר סכום ניכר כדי להחזיק את הפעולות הרבות, וכל הקודם ליטול שותפות במצוה, יזכה בזכות השבת מקור הברכה. וכל העוורים והמסייעים יראו ברכה והצלחה בכל מעשי ידיהם, וירוו נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם. [במאמר המוסגר, התורמים עוררו שאלה, האם יש לתרומות אלו מעלה מכל שאר הצדקות, משום שנחשב הוצאות הנצרכות שבת שהקב"ה פורע ומחזיר אותם, או שמא זה נאמר רק כלפי ההוצאות לצורכו ולצורך בני ביתו, ולא בתרומות עבור הוצאות שבת של אחרים. והנה יש לעיין בעיקר הגדר בזה, אבל לענין התרומה למוקד העירוב, הרי זה הוצאות שבת של האדם עצמו, משום שבכל משפחה יש בני בית שמטלטלים, וצריכים עבורם עירוב מהודר. וגם אם בשכונה שגר בה כעת יש עירוב מסודר, הרי לכל משפחה יוצא לנסוע למקומות אחרים, ובשביל זה צריך מידע כשרותי נכון, ובדיקה מוסמכת, וסיוע ועוד].

שני ישובים נוספים לקראת שיפור הכשרות

במקביל קיבלנו בשבוע זה הסכמה ושיתוף פעולה, בעוד שני ישובים שהרבה משפחות אברכים מתארחים בהם במשך כל השנה, וכשרותם כעת אינה בדרגת העירובים המצויים בשכונות החדריות, מפני שיש בהם כמה בעיות שבישובים נדחקים להקל, ויש בהם שיטות חשוכות שאוסרות ופוסלות אותם, כגון עמודים עקומים שהחוט אינו עובר מעל החלק התחתון של העמוד (ע"י חכמת שלמה להגר"ש קלוגר, בשו"ע סו"ס ש"ב, חזו"א סי' ע"א ס"ק י"א). חוטים שמתנדנדים ברוח ויוצאים מבין העמודים (משנ"ב שם, וחזו"א שם). באחד מהמקומות העומדים על הפרק, השקיעו בעבר ועשו לחיים לרוב העמודים, אך המפקח השבועי אינו אחראי על בדיקתם, אלא על בדיקת החוט, וממילא במשך הזמן התעקמו העמודים, וכעת הלחיים אינם מתחת החוטים, ולחי שאינו מתחת החוט, אינו כשר כלל (משנ"ב סי' ש"ב ס"ק ס"א).

עמוד התעקם והחוט אינו ממוקם מעל החלק

שני מקומות אלו, ועוד שנים שנמצאים באמצע המלאכה, אינם רוצים להשקיע את ההשקעה הנצרכת בשביל להכשיר את העירוב גם לשיטת החזו"א והאחרונים, והתיקון נועד בשביל משפחות האברכים הבאים מידי שבת לשבות בישובים אלו. לכן הוצאות אלו צריכים לבוא דוקא מאיתנו. וכפי מה שהציבור יתן, נוכל בעז"ה להתקדם.

"שעת הדחק" בעקבות הנסיעה לנופש, והדין במצב שאינו ידוע

במוקד מתקבלות פניות רבות ממשפחות שמתקשרות לברר על מקומות אלו, לאחר שהם כבר שכרו דירה או צימר, ונמנו וגמרו שנוסעים לשם, וברגעים האחרונים לפני הנסיעה או לאחר שיצאו לדרך, נזכרו שצריכים לברר גם על העירוב. ואז הם שומעים שקשה לסמוך על העירוב באותו מקום, ונבוכים ואינם יודעים כיצד לנהוג, בשעת הדחק הזו, שהם הכניסו את עצמם, לצורך קיום הנופש. יש מקרים שהנושא הוא רק האם לוותר על טיול בשבת אחה"צ, שבביל להישאר עם התינוק בצימר, ויש מקרים שהנושא הוא כיצד יאכלו סעודות שבת, שלפי התכנית מקום האכילה הוא בחדר אוכל בבנין הסמוך, שאי אפשר להגיע מהצימר לחדר האוכל בלי לטלטל בחוץ.

ובאמת אלו הן שאלות קשות, ומצב מאוד דחוק, שקשה מאוד להכריע עד כמה ניתן להקל ע"י קטנים, ומה גם ע"י קטנים אי אפשר להקל. הרי כפי שאנו

קוראי הגליונות לא מבקשים להגיע לשאלות של פסולים גמורים כאלו, אלא רוצים לדון על רמת הכשרות המהודרת ביותר, בעירובי השכונות החרדיות, באיזה דבר נוסף יש להקפיד, כדי שיהיה כשר לכל הדעות, ללא שום חשש.

ענפים המפסיקים בין הלחי לחוט

בתקופה זו גדלים הצמחים בכל פינה, לאחר שירד הגשם, ושמש ויצאת על הארץ, כעת מתחילה תקופת הפריחה, וזה מחייב את האחראים על העירובים לפקוח עין על העמודים ועל הלחים, א. שלא יהיה ענפים המפסיקים בין הלחי לחוט.

בענין זה ראוי לציין, שבשבועות האחרונים היו כמה אברכים שהתקשרו למוקד מכמה ערים בארץ, לעורר על כך שראו ענפים בין הלחי לחוט, ולאחר בירור קצר התברר שלא היתה בהם בעיה הלכתית. משום שהענפים פוסלים רק באותה נקודה שעולה מהלחי בקו ישר עד החוט. משום שבנקודה זו יש את הדין גוד אסיק של הלחי, משא"כ הענפים שהם ראו היו קצת יותר בחלל הפתח לפני הלחי, ואינם פוסלים, מפני שאינם בקו של הדין גוד אסיק של הלחי.

ענפים הנוגעים בחוט

ב. שלא יהיו ענפים שנוגעים בחוט ומסיטים אותו ממקומו, כי אז אמצע החוט ייצא מבין העמודים, והוא יהיה כמו צורת הפתח מן הצד. [דין זה נלמד ממה שדנו האחרונים לגבי חוט המתנדנד ברוח, וכתב החו"א (סי' ע"א סק"י) שהוא פסול משום שאמצע החוט יוצא מבין העמודים, ונעשה צורת הפתח מן הצד. וכאן שהענפים מסיטים אותו בקביעות לצד, י"ל שגם המתירים חוט מתנדנד, שרק בשעת הרוח אינו במקומו, אוסרים בזה שמוסט בקביעות לצד].

ענפים הגדלים מסביב לעמודים ולחיים

ג. צמחים שגדלים סביב לעמודים ולחיים. בשבוע זה עברו בודקי העירובים בבדיקת עירוב במרכז הארץ, וראו שאחד העמודים מוקף בצמחים רבים, שנראים כעין הר קטן סביב לעמוד. ויש לדון האם יש בזה בעיה הלכתית ומדוע.

עמוד מוקף בצמחים גבוהים

דין זה מתחלק לשני נושאים. דין ראשון כשמדובר בצמחים חזקים, יתכן שהם קבועים ונחשבים בקרקע, וממילא החלק התחתון טמון בקרקע. דין זה הוא נפק"מ בעיקר כשמשמשים בלחים, שגובהן י" טפחים ועוד משהו, ואם הצמחים מגביהים את הקרקע, נחסר משיעור הלחי. משא"כ בעמודים אין את החסרון הזה, כי גם אם נאמר שהעמוד מתחיל מהגובה שמעל שפת הצמחים, יש בו גובה יותר מ"י טפחים.

אמנם מ"מ יש נפק"מ אם הצמחים החזקים שנעשים בקרקע, אין עליהם רוחב ד' על ד' טפחים, והם גבוהים ג' טפחים מהקרקע, יוצא שהם כעין מדריגה שהעמוד יושב עליה, וזה דומה למקרה נוסף מאוד מצוי, שיש ערימת עפר שמוצטברת מסביב לחחי, ואם היא גבוהה ג' טפחים [שאינה כארעא סמיכתא], והשטח שלה פחות מד' על ד' טפחים לפני העמוד [בצד הפנימי של העירוב], דעת החו"א (סי' ע' סס"ק י"ח) שהעמוד נחשב תלוי, ויש לו פסול של מוציאה תלויה. [משום שהעמוד מתחם לקרקע הרשות היחיד, שהיא למטה במקום שיש ד' על ד', וביחס לקרקע שלמטה, העמוד מתחיל מעל ג' טפחים].

הרב מיישר קרקע בשטח ד' על ד' טפחים

דין שני שנוגע במקרה כזה, כאשר יש צמחים מסביב לעמוד ולחחי, יש חשש של פתחי שימאי, שפירושו פתח שזומם והרום. והנה היה נראה לומר שהצמחים אינם עושים שינוי בצורת הפתח עצמה, אלא הם נחשבים כעומדים רק בחלל של הפתח, כיון שניכר שאינם חלק מהעמוד ומהלחי, אלא דבר נפרד שצמח בסמוך להם. ומ"מ דעת רבני העירובים, שאם הצמחים צמודים לעמוד או לחחי, והם עומדים בקביעות, הם מהווים חלק מהצורה של הפתח, וגורמים חשש פתחי שימאי, כיון שכעת הלחי או העמוד אינו ניכר בצורתו הישירה. בענין זה קשה לתת שיעור כמה צמחים מהווים חשש, ועד כמה אינם עושים חשש. ומ"מ י"ל שעד גובה ג' טפחים מהקרקע, אינו עושה חשש, שהרי אפילו אם לא יהיה לחי כלל בג' התחתונים כשר (כך נקטו פוסקי זמנינו ע"פ השו"ע סי' שס"ג ס"ו).

צמחים קטנים שמדלים עמוד לחחי

ולמעשה בעירובים המהודרים משתדלים כמה שיותר להסיר את הצמחים שגדלו בסביבות הלחים בין מלפניהם, ובין מצדיהם. ובדרך כלל אם העירוב בנוי טוב

ומתוחזק בצורה חזקה, יש לאחראי זמן לעסוק בדברים אלו. אבל אם הוא צריך כל פעם לתקן לחיים ועמודים שהם יותר מעכבים, קשה להשקיע בדברים האלו שאינם מפורשים, ונראים כמו הידורים. ובענין זה כולם יכולים לעזור לאחראים, לסלק את הצמחים שמסביב לעמודים וללחים, שלא יהיו צמודים להם. על ידי כך נוכל כולנו להרגיש שותפים, בקיום העירוב הלכה למעשה.

[יש עוד ענין, בלחי שממוך לגדר חיה, להקפיד שהלחי יבלוט מהצמחים ולא יהיה שקוע ביניהם. ויש עוד ענין של קרפיות בשטחים פנויים, שכעת עולים בהם צמחים ומגיעים לגובה שבני אדם נמועים מלעבור בתוכם. ואכ"מ להאריך בזה].

איך יתכן שבעירוב השכונתי יש יותר בעיה מהעירוב העירוני

בשבוע שעבר התקשר אדם מבני ברק, וסיפר שהכריזו בליל שבת בבית הכנסת, שלא לטלטל בעירוב השכונתי, מפני שמצאו דירה שהושכרה לגוי גמור, והוא פוסל את העירוב. שאל אותו אדם, למה בעירוב העירוני אין את הבעיה הזו, הרי העירוב העירוני גם מקיף את המקום הזה, ועוד הרבה מקומות אחרים שיש בהם הרבה דירות קבועות של גוים ומומרים, ואיך בעירוב העירוני מותר לטלטל. עד כאן דברי השואל.

והנה כל קורא מבין לבד את התשובה. העירוב השכונתי שהוא בדרך כלל במצב כשר לפי שורת הדין, ומקפידים שלא יהיו דירות של גוים ומומרים, ואם יש דירות כאלו שזוכרים מהם כפי המבואר בשו"ע, לכן כשיש פעם אחת גוי שלא שכרו ממנו, מודיעים שכעת יש בו בעיה האוסרת לטלטל. אבל העירוב העירוני תמיד נמצא בבעיה הזו, ותמיד רמת הכשרות שלו מתחילה אחרי שנאמר שיש אולי מי שמתיר אותו בלי לשכור מהגוים והחילונים, ממילא לא נשמע עליו שיש בו בעיה חריגה, כלומר הבעיה היא תמידית ולא חריגה.

התושבים מתבקשים להודיע על דירות גוים ומומרים

בהודמנות זו ראוי לעורר שוב ושוב, ולבקש מכל התושבים בשכונות החרדיות, להיות עירניים, להודיע לאחראים בכל שכונה ושכונה, אם יש דירה של גוי או מחלל שבת, שע"פ הלכה צריך לשכור ממנו. כידוע הורה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, משינוי החוק בשנת תשנ"ב ואילך, שלא מועילה השכירות הנעשית מהממשלה, מכיון שכיום אין לה מספיק סמכות להיכנס לבתי התושבים, בתנאים הנדרשים ע"פ הלכה זו, וכן עורר בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' צ"ד אות ד), וכתב שהעירובים הכלליים בבחינת עושים מה שאפשר. לכן מוטל עלינו לדאוג לכל שכונה שאפשר להקיף אותה בפני עצמה, ולפקח על ענין השכירות כהלכה, וכן שאר עניני המחיצות שאי אפשר להקפיד עליהם בעירובים הכלליים, וללמד את בני הבית שלא לטלטל מחוץ לגבולות העירובים המהודרים.

אמנם יש לשים לב להקל על האחראים, ולמסור את ההודעה רק לאחר בירור מדויק, על מקום המגורים, והאם הם מחללי שבת. רח"ל. ולא להביא רק שמועות, הדרושות מהאחראים מאמץ רב בבירור הענין, בנוסף למאמץ הגדול בביצוע השכירות כהלכה.

שותפות ב-5 ש"ח לחודש בלבד

עם התרחבות מגוון הפעילויות של מוקד העירוב והוצאות גדלות ומתרבות, ואנו זקוקים לעזרת הציבור שמכיר בעזרה הרבה שניתנת בכל התחומים

אנו באים בבקשה קטנה, למעננו שהוא למענכם לכל משפחה 5 ש"ח לחודש בלבד

זהו סכום מועט, המחזיק את הפעילות המרובה נצל את האפשרות לזכות את הרבים בעירוב כשר פנה עכשיו לעמדה הקרובה של "נדרים פלוס" או "קהילות" ותרומם בהוראת קבע בכרטיס אשראי "למוקד העירוב" [בחיפוש "מוקד"]

או בטלפון ישיר, מענה ממוחשב 073-2757008

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

מיקוד העירוב השכונתי
קו מידע הלכת ומידע אקטואלי על גבולות העירובים השכונתיים

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM